

RAGNAR ANDERSEN
“Concordia ecclesiae: En undersøkelse av spenning og sammanhang i Philipp Melanchthons teologi og innsats for kirkelig enhet, saerlig i 1527–1530.” Diss. Oslo : Det teologiske menighetsfakultet 2011. 446 s.

Ett av de viktigaste bekännelsedokumentet från reformationstiden för evangelisk-lutherska kyrkor har varit och är *Den augsburgska bekännelsen (Confessio Augustana, CA)* som de evangeliska ständerna lade fram vid riksdagen i Augsburg den 25 juni 1530. Eftersom Martin Luther vid denna tid höll sig gömd i Coburg kom hans medarbetare och vän Philipp Melanchthon att leda arbetet både före och under riksdagen.

CA är både ett bekännelsedokument, som uttrycker vad protestanterna trodde och bekände, och ett ekumeniskt dokument där man klart och tydligt gör gällande att man inte vill grunda någon ny kyrka, utan enbart velat avlägsna ”några få missbruk” som är oförenliga med evangeliet och sann kristen tro och som införts i kyrkan utan stöd i Skriften.

Ragnar Andersens avhandling vid Det Teologiske Menighetsfakultet i Oslo har rubriken *Concordia ecclesiae: En undersøkelse av spenning og sammanhang i Philipp Melanchthons teologi og innsats for kirkelig enhet, saerlig i 1527–1530*.

I inledningskapitlet (s. 1–17) beskriver Andersen sin uppgift som att undersöka spänningen mellan det som han kallar Melanchthons bekännelseprojekt och förlikningsprojekt. Med bekännelseprojektet avses Melanchthons strävan att vid utformandet av CA hålla fast vid den evangeliska tron, medan förlikningsprojektet innebär ett försök att uppnå enhet med de romersk-katolska teologerna.

Enligt författaren finns det både ett samband och en spänning

mellan dessa båda projekt som ändå tjänar samma mål. Andersen påstår också att det hos Melanchthon finns ett underliggande sammanhang mellan de två projekten så att motiven för hans kyrkliga praxis står fast, men att hans praxis ändrar sig med situationen.

Utifrån detta blir avhandlingens huvudproblemställning: vilket underliggande mönster i inställning och tankegång är bestämmande för Melanchthons dubbelstrategi? En naturlig följdfråga blir: vad bestämmer handlingsvalet när spänningen mellan de båda projekten blir för stark?

Andersen säger vidare att han vill bidra till att lägga premisser för CA-tolkningen, men inte själva tolkningen i och för sig och att hans metod är dels historisk-kronologisk och komparativ, dels mer syntetisk-systematisk. Tyngdpunkten i avhandlingen ligger på det historiska mera än på det dogmatiska.

I kap 1, som har rubriken *Melanchthons teologi og religionspolitikk 1527–1530* (s. 19–138), analyserar författaren Melanchthons teologi under åren före Augsburg och jämför den med Luther och Erasmus. Det handlar i huvudsak om kyrkosyn och sakramentsuppfattning – frågor där Melanchthon i allt väsentligt följer Luther bl.a. i dennes avståndstagande från både den romersk-katolska teologin och från de s.k. svärmarna på reformationens vänsterflygel.

Det andra huvudkapitlet *Forlik-sprojeckt og bekjennelseprojeckt på riksdagen i 1530* (ss. 139–231) är det mest omfattande. Här analyseras spänningen mellan de båda projekten ingående. Läsaren får ibland nästan dag för dag följa den spännande utvecklingen i Augsburg. Författaren ägnar mycket utrymme åt de förhandlingar som fördes mellan de evangeliska ständerna och de romersk-katolska teologerna under hela sommaren 1530 – alltså månaderna efter att CA hade lagts fram för kejsar Karl V.

Det verkar som om de evangeliska ständerna och Luthers 60 brev från Coburg till Augsburg bidrog till att Melanchthon i månadsskiftet augusti-september 1530 övergav förlikningsprojektet till förmån för bekännelseprojektet. Melanchthon blev övertygad om att det enda sättet att nå enhet med den romersk-katolska motparten skulle vara att uppge bekännelseprojektet, något som han för sitt samvetes skull inte ville göra. Därför kan CA åtminstone delvis uppfattas som ett resultat av förlikningsprojektet, medan *Apologetik* (1531) kan ses som ett resultat av bekännelseprojektet.

I det tredje kapitlet *Bakgrunn og forutsættninger, mål og taktikk for Melanchthons dubbelstrategi* (ss. 282–394) söker författaren de inre sammanhangen – och spänningen – mellan Melanchthons två projekt. Här fördjupas frågeställningarna avsevärt.

Författaren analyserer förhållandet mellan humanism och reformation i Melanchthons tänkande, jämför hur Melanchthon och Luther uppfattar förhållandet mellan teologi och filosof och analyserar vilka kyrkopolitiska principer de båda följer i sitt förhållande till den romersk-katolska kyrkan. Av särskilt intresse är författarens beskrivning av vilken roll fred (*pax*), enhet (*concordia*) och rimlighet/måttlighet (*epikeia*) spelade för Melanchthon. Andersens jämförelse av Luther och Melanchthon är för det mesta övertygande, liksom när han påvisar hur den kristna läran är viktigare än humanismen för Melanchthon.

I ett sammanfattande kapitel *Konklusjoner og utblik* (ss. 395–423) summerar författaren avhandlingens resultat. Kapitlet är tyvärr i längre laget, vilket gör att det är något svårgreppat. Framställningen skulle ha vunnit i klarhet med en fokusering på de bakomliggande sammanhangen mellan Melanchthons båda projekt. Nu är det ställvis vara svårt att hitta Melanchthons underliggande tänkande.

Till det positiva i kapitlet hör den nyanserade diskussionen med andra forskare, dit även hans kritik av Vinzenz Pfnür och Sigfried Wiederhofer hör.

Avhandlingen har klara förtjänster. Författaren har en grundlig kunskap om reformationstiden – både om den politiska och den kyrkliga situationen. Han har en tydlig huvudproblemställning – de två projektena – som han formulerar i början och som han också följer och som går som en röd tråd genom hela avhandlingen.

Framställningssättet är inte enbart refererande, utan även – och framför allt – analyserande. Förfat-

taren ger prov på ett självständigt och moget tänkande.

Speciellt värdefullt är att författaren presenterar de cirka 60 brev som Luthers skrev från Coburg 1530 och som kom att påverka Melanchthon så att han övergav förlikningsprojektet till förmån för bekännelseprojektet. Författarens ”källkritik” av några av dessa brev imponerar.

Till förtjänsterna hör även att Andersens använder de nyaste textutgåvorna av Melanchthons brev och hans självständighet i förhållande till andra CA-forskare.

Till avhandlingens svagheter en del störande upprepningar som till stor del beror på det omfattande

materialet. Förhållandet mellan kap 1 och 3 är något oklart och avslutningskapitlet är något för omfattande och ostrukturerat. Dessa svagheter uppvägs dock av avhandlingens många förtjänster.

Det har skrivits mycket om den Augsburgska bekännelsen. Det stora intresset beror dels på att CA är ett bekännelsesdokument, men också på att dess intention är ekumenisk. Att det fortfarande finns nya infallsvinklar och problemställningar inom CA-forskningen tycker jag Ragnar Andersens avhandling visar.

LEIF ERIKSON
DOC., VASA

OIKAISU

Professori Jouko Talosen Gundars Ceipen väitöskirjan resensiosta (TA 2/2012, 221) oli pudonnut pois sana tuntija. Virkkeen olisi pitänyt kuulua: ”Edgars Rumba, 1930-luvun lahjakain latvialaisteologi ja Nathan Söderblom-tuntija, joka toimi jopa Riian veljesseurakunnan johtotehtävissä 1930-luvun lopulla”. Nathan Söderblom ei siis johtanut Riian veljesseurakuntaa.